

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1.Основните характеристики на платежните карти, като вид платежен инструмент, се отнасят до: 1) техния издател (доставчик на платежни услуги); 2) главното им предназначение като средство за извършване на платежни операции и 3) обективното наличие на елементи за защита срещу имитация или подправяне.

Чл. 93, т. 24 от НК

За да е налице „укриване” като форма на изпълнително деяние по чл. 246, ал. 3 от НК, е необходимо деецът да е осъществил действия по създаване на пречки по откриването/идентификация на определен обект (материален или не) и определянето на неговото местоположение.

Чл. 246, ал. 3 от НК

Решение № 221 от 17.02.2020 г. по нак. дело № 940/2019 г., I н. о., докладчик съдия Валя Рушанова

Видно от съдържанието на развитите доводи в касационната жалба относно процесуалната незаконосъобразност на съдебния акт, приетите за установени фактически положения не се оспорват. Не се претендира и непълнота на доказателствата, довела до невъзможност по ясен и категоричен начин да се даде отговор по релевантната за отговорността на

подсъдимия фактология, а единствено се възразява срещу дадената от въззивния съд оценка на т. нар. карти с бонус - точки като платежен инструмент. Всъщност, при внимателния прочит на мотивите към съдебния акт се установява, че апелативният съд не е направил извод, че картите с бонус точки са платежен инструмент, а фактически е заключил, че ползването им позволява получаването на финансов ресурс. Наред с това е счел, че намереният в дома на подсъдимия четец и софтуерни приложения за работа с него е предназначен за подправка на платежни инструменти, каквито са кредитните карти (вж. л. 61 от внохд № 103/2019 г. на гърба). Следователно, решаващият съд не е ограничил разсъжденията си относно обекта на престъпното посегателство само до картите с бонус точки (така както неправилно се интерпретира в касационната жалба), но и до банкови карти. Затова от съществено значение за правилното разрешаване на въпроса за обективната съставомерност на деянието е дали двата вида карти представляват платежни карти, като вид платежни инструменти. Съгласно легалната дефиниция на чл. 93, т. 24 от НК платежен инструмент е веществено средство, което позволява самостоятелно или във връзка с друго средство да се прехвърлят пари или парични стойности. Белезите на понятието „платежен инструмент” и извеждане на спецификите на платежните инструменти като обект на наказателно-правна защита, могат да се търсят в европейското и националното законодателство, регулиращо функционирането на платежните системи, предоставянето на платежни услуги и извършването на платежни операции чрез използване на платежни инструменти. По смисъла на чл. 1, б. ”а” от Рамково решение на Съвета от 28.05.2001 г. относно борбата с измамата и подправянето на платежни средства, различни от парите в брой (2001/413/ПВР), платежният инструмент представлява всеки материален платежен инструмент, различен от официалната валута (банкноти или монети), който дава възможност на своя титуляр или ползвател, поради особеното си естество, самостоятелно или в съчетание с друг (платежен) инструмент да извърши паричен превод или

превод на парична сума. В решението примерно са изброени видове платежни инструменти като кредитни карти, карти еврочек, други карти, издавани от финансови институции, пътнически чекове, еврочекове, другите чекове или менителниците. Част от дефиниране на понятието е изискването платежният инструмент да е защитен срещу имитация или подправяне например чрез оформяне, кодиране или подпис. На следващо място, видно от чл. 2, т. 19 от Регламент (ЕС) 2015/751 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 г. относно обменните такси за платежни операции, свързани с карти „платежен инструмент” означава персонализирано(и) устройство(а) и /или набор от процедури, договорени между ползвателя на платежни услуги и доставчика на платежни услуги и използвани с цел даване на платежно нареждане. Посочената дефиниция дословно е привнесена в националното законодателство в текста на § 1, т. 30 от допълнителните разпоредби на Закон за платежните услуги и платежните системи (обн. ДВ бр. 20/2018 г., в сила от 06.03.2018 г.), като е съществувала като позитивно право и в отменения Закон за платежните услуги и платежните системи (обн., ДВ, бр. 23 от 2009 г.). Анализът на посочените норми позволява извода, че основните характеристики на платежните карти, като вид платежен инструмент, се отнасят до: 1) техния издател (доставчик на платежни услуги); 2) главното им предназначение като средство за извършване на платежни операции и 3) обективното наличие на елементи за защита срещу имитация или подправяне. Несъмнено банковите карти притежават посочените характеристики и са вид платежен инструмент, като законосъобразното опериране с тях е обект на защита по гл. VI, раздел IV на Особена част на НК – „Престъпления против паричната и кредитната система”. Именно обществените отношения, свързани с нормалното функциониране на паричната и кредитната система, като част от финансовата система на държавата, са обект на защита от наказателно-правните норми. Престъпните посегателства в този раздел са специфични най-вече с оглед предмета си - засягането на финансовата сфера се извършва чрез

манипулиране по противоположен начин на знаците, чрез които финансовите отношения се извършват в нормален и законен порядък и изрично посочени в състава на чл. 243 от НК - парични знаци, таксови или пощенски марки, държавни облигации и други държавни ценни книжа, платежни инструменти. Затова, дори и ако деецът обективно е въздействал чрез някое от посочените изпълнителни деяния в текстовете по чл. 243 - 246 от НК върху обект, който е извън категорията на предмета по чл. 243 от НК, деянието му ще е несъставомерно от обективна страна, поради липса на годин предмет на престъпление. На основата на посочените разсъждения и с оглед конкретиката на настоящия казус, се обосновава изводът, че клубни карти, карти с бонус точки, карти за контрол на достъп не са годин предмет на престъпление по раздел IV на глава VI от Особената част на НК, тъй като не са платежни инструменти по смисъла на закона. Те не са издадени от доставчици на платежни услуги, съответно – използването им не представлява част от финансовата система на държавата, не подлежат на държавно регулиране и не са предназначени за прехвърляне на пари или парични стойности. Обстоятелството, разкрито чрез разпита на експерта в проведеното въззивно следствие, че евентуално „създадената нова пластика от карта за бонус точки позволява да се използва така както оригиналната, че да се осребрят паричните суми, стоящи срещу бонус точките, т.е. да се получи финансов ресурс” не променя това заключение. Получаването на финансов ресурс, във формата на спестяване или създаване на друго финансово преимущество, при осъществяване на определени търговски практики и предоставяне на услуги, не представлява прехвърляне на „пари или парични стойности” - обективно необходим елемент на понятието „платежен инструмент” по смисъла на чл. 93, т. 24 от НК.

На следващо място, възражението, че държаният от подсъдимия В. четец и софтуерни приложения не са годин предмет на престъпление по чл. 246, ал. 3 от НК, не може да се сподели. То е подкрепено с доводи, че четецът е с легално приложение и представлява единствено средство за снемане и

копиране на друга пластика на данните от втората магнитна лента от банкова карта, които обаче не са достатъчни за да бъде дубликата използваем (поради липса на информация за ПИН кода и за CVV кода). На първо място, предмет на обвинението е вещь (четец) и софтуерни приложения за работа с него, предназначени за подправка на платежни инструменти по чл. 243, ал. 2 от НК. Несъмнено по делото е установено, че инкриминираният четец може да бъде използван за прочитане информацията, съдържаща се в магнитната лента на банкови карти, за запис на тази информация на друга пластика с магнитна лента, т.е. за създаване на дубликат на оригиналния платежен инструмент, какъвто представлява банковата карта. Поради липса на фабричен слот той не е средство за запис на кодовете за защита, поради което с дубликата на картата не могат да бъдат извършвани транзакции. Съгласно константната съдебна практика, предметът на престъплението по чл. 246, ал. 3 от НК са предмети, материали, оръдия, компютърни програми или елементи за защита на парични знаци, които принципно не са забранени за притежание и могат свободно да се придобиват. Легалната им употреба и предназначение не елиминират престъпния характер на деянието, щом деецът е променил тяхното предназначение – към подправка на парични знаци, други знаци или платежни инструменти (предварителна престъпна дейност, но не и приготвяне по смисъла на чл. 17 от НК), или щом ги е приел, загдето те вече са послужили за такава подправка (последваща престъпна дейност, но не и лично укривателство). Р. № 620/20.05.2002 г. по н.д. № 586/01 г. на ВКС, I н.о., Р. № 382/17.12.2015 г. по н.д. № 976/2015 г. на ВКС, II н.о., Р. № 11/10.04.2018 г. по н.д. № 1251/2017 г. на ВКС, I н.о.

По-нататък, предварителният характер на престъпната дейност по чл. 246, ал. 3 от НК в хипотезата на изготвянето, приемането, придобиването, пазенето или укриването на средствата, предназначени за подправка на платежни инструменти обуславя заключението, че престъплението е от категорията на поставящите в опасност обществените отношения, свързани с правилното функциониране на паричната и кредитната система, а не и

резултатно по своя характер. Нещо повече, в състава на престъплението по чл. 246, ал. 3 от НК не се предвижда настъпването на съставомерен резултат – било към довършване процеса на изготвянето и подправката на защитимите обекти по чл. 243 от НК, било към служенето си с тях (използването им) след финализирането процеса по тяхната подправка или фалшификация. Това е така, доколкото постигането на посочените резултати е въздигнато от законодателя в отделни престъпления – подправката по чл. 243 от НК, а служенето с тях – по чл. 244 от НК. Следователно, в конкретния случай, обстоятелството, че намереният в подсъдимия четец не може да разчита ПИН и CVV кодовете на оригиналните платежни карти, поради което транзакции с техните дубликати не могат да се извършат, е без значение за отговорността на подсъдимия, държал възможно средство за подправка на платежен инструмент, при това не само знаейки за това му предназначение, но и сам търсейки поле за приложение именно на това предназначение. В тази насока, а и от гледна точка на субективната съставомерност на деянието, въззивният съд е изтъкнал достатъчно по обем и съдържание аргументи, които напълно се споделят и от настоящата инстанция и към които няма какво допълнително да бъде добавено. Достатъчно е да се посочи, че в съответствие със закона, дейността на подсъдимия е квалифицирана по текста на чл. 246, ал. 3 от НК, поради което материалният закон принципно е бил приложен правилно. ВКС не се съгласява единствено с дадената от решаващите инстанции правна оценка на поведението на подсъдимия по държането на инкриминирания четец като дейност по „укриването му”, в каквото насока основателно се възразява в касационната жалба. Обективно държането на определена вещ, като фактическо състояние, включва и елемент на пазенето ѝ, но това не означава непременно, че вещта е била укрита. За да е налице „укриване” като форма на изпълнително деяние по чл. 246, ал. 3 от НК е необходимо деецът да е осъществил действия по създаване на пречки по откриването/идентификация на определен обект (материален или не) и определянето на неговото местоположение. Касае се за фактическа

дейност, чрез която деецът поставя обекта на такова място или в такова положение, при което откриването му от трето лице или от компетентните органи е значително затруднено. В настоящия случай е установено, че подсъдимият е държал инкриминираният четец в обитаваното от него жилище, в шкаф под телевизора в хола, в картонен кашон – т.е. на място, достъпно за компетентните органи, извършили претърсването и изземването в дома му и без нито вещите, нито мястото да са били така разположени, че обективно да са затруднили намирането им. С оглед изтъкнатото, основателно е възражението на защитата, че подсъдимият не е осъществил инкриминираното деяние при форма на изпълнително деяние ”укрие”, поради което въззивният акт подлежи на изменяване в тази част, а подсъдимият В. следва да бъде оправдан по това обвинение.

2. Истината в наказателното производство е формална – тя се установява чрез следване на установените процесуални правила за достигането ѝ, на правилата на формалната и аргументативната логика. В доказателствения процес достойнствата на субективната житейска логика не са достатъчни за установяването на истината относно фактите, поради това не може да се абсолютизират.

Чл. 13 от НК

Чл. 107 от НПК

При преценката за приложимостта на чл. 9, ал. 2 НК от значение може да бъде характерът на самия инкриминиран документ и важността на твърдяните в него факти. От значение за съдебната преценка са и

механизма на деянието, личността на деца и всички останали смекчаваци и отегчаваци обстоятелства.

Чл. 93, т. 9 НК

Чл. 9, ал. 2

Решение № 205 от 08.04.2020 г. по нак. дело № 973/2019 г., III н. о., докладчик съдия Милена Панева

Касационното производство е образувано по жалба на защитника на подсъдимия Р. Р. срещу присъда № 8 от 14.02.2019 г. по ВНОХД № 36/2019 г. на Русенския окръжен съд.

С жалбата и с представено в срока по чл. 351, ал. 4 НПК допълнение към нея се поддържа наличие на касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1-3 НПК, като е направено искане за отмяна на оспорената присъда и за връщане на делото за повторното му разглеждане от друг състав на въззивния съд. В алтернатива и съответно на възражението за явна несправедливост на наказанието, е направено искане за изменяване на присъдата и за определяне на приложимото по отношение на подс. Р. наказание при условията на чл. 55 НК.

Настоящият състав, след като обсъди доводите на страните и извърши дължимата проверка на оспорения съдебен акт, установи следното:

Преди всичко необходимо е да бъде очертан обхватът на настоящия касационен контрол, доколкото заявените с жалбата отменителни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 НПК са механично отнесени от касатора до цялата въззивна присъда. Съгл. чл. 347, ал. 1 НПК касационната инстанция

проверява присъдата или решението само в обжалваната част и по отношение на обжалвалите лица. Отнесено към настоящия случай, това правило означава, че оспорената въззивна присъда може да е предмет на касационна проверка единствено в частта, с която е отменен първоинстанционният акт и подс. Р. е признат за виновен и е осъден по чл. 315, ал. 2 НК. В останалата ѝ част тази присъда не подлежи на касационен контрол, предвид ограничението по чл. 346, т. 2 НПК, доколкото в тази ѝ част, несъдържаща пререшаване на въпросите относно вината и отговорността на Е. Т. и на Р. Р. по чл. 209, ал. 1 НК, тя носи характеристиките на постановено от окръжен съд като въззивна инстанция решение, изключено от предметния обхват на касационното обжалване, съгл. чл. 346 НПК.

При извършената в тези предели касационна проверка настоящият състав констатира, че жалбата е неоснователна.

Тезата за допуснато в дейността на въззивния съд нарушение на принципите, на които е основан наказателният процес, се поддържа в тази жалба с твърдение за игнориране на част от доказателствата при формирането на съдебните изводи по фактите. Същевременно касаторът не е посочил онези от доказателствата, които според него и във вреда на обективната истина не са съобразени при решаването на делото. Така възприетият подход на обжалване е очевидно дистанциран от императивното указание в чл. 347, ал. 1 НПК относно пределите на касационната проверка, изключващи служебния касационен контрол. Липсата на изложени конкретни съображения изправя върховната инстанция пред риска, ангажирайки се с отговор на формулираното по предложения от касатора общ и абстрактен начин несъгласие, извън правомощията си да подложи на тълкуване неговата воля, а и да оцети действителния нейн смисъл и точния ѝ обхват. Поради това настоящият състав единствено ще отбележи, че извършената касационна проверка не дава основания за укор към въззивния съд за изкуствен подбор на фактите и установяващите ги доказателства. В

НПК не се съдържа забрана за постановяване на осъдителен акт, когато отделни източници на доказателства са с противоположна насоченост, стига да са спазени изискванията на чл. 13, чл. 14, ал. 1, чл. 107, ал. 3 и ал. 5 НПК и фактическите изводи на съда да са основани на обективно, всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото. В случая изводите на въззивния съд относно обстоятелствата, при които е било осъществено санкционираното деяние, са основани на точен и прецизен прочит на всички доказателства и на ползваните като средство за проверката им експертни заключения.

Твърди се на следващо място, че въззивната инстанция е анализирала доказателствата повърхностно, едностранчиво и по превратен начин, формирайки в резултат на това фактически изводи, които не съответстват на установяващото се от тях. Но аргументацията, изложена във връзка с това възражение, насочва единствено към собствената на касатора преценка за правилност на предложената от самия него интерпретация на доказателствата и фактите по делото, но не и към назоваване на конкретни пороци в дейността на съда. Ползваният във връзка с това оспорван аргументативен прием е свързан с придаване на генерална значимост на индивидуалния социален опит на касатора и на собствената му преценка за това, което е възможно и невъзможно, а не се касае за назоваване на допуснат от съда процесуален порок при интерпретирането и ползването на доказателствата. В доказателствения процес достойнствата на субективната житейска логика не са достатъчни за установяването на истината относно фактите, поради това не може да се абсолютизират. Истината в наказателното производство е формална – тя се установява чрез следване на установените процесуални правила за достигането ѝ, на правилата на формалната и аргументативната логика. В случая въззивната присъда е основана на извършено от съда качествено опознаване на фактите чрез успешно прилагане на основните процесуални правила и логически похвати за формиране на вътрешната съдебна убеденост – анализа и синтеза.

Отсъствието на твърдяните процесуални нарушения има за последица неоснователност и на възражението за неправилно приложение на материалния закон, доколкото това възражение е направено единствено в контекста на непотвърдената при настоящата проверка претенция за установяване на фактите по делото в отклонение от основни принципи на наказателния процес.

Въззивният съд не е допуснал грешка, като не е преценил, че „деянието е несъставомерно, респ. недоказано“. Преди всичко подобен силогизъм е лишен от юридически контекст, тъй като недоказаността и несъставомерността не са съответни, нито се отнасят като причина и следствие помежду си. По-важно е в случая, че при така доказаната истинност на фактите по конкретно коментираната част от обвинението материалният закон е приложен точно с осъждането на подсъдимия по чл. 315, ал. 2 НК. Изводът, че тези факти съответстват на признаците от обективния състав на това престъпление е верен, доколкото със собственото си поведение подсъдимият е съдействал за подвеждането на М., че се намира в лекарски кабинет, а не в нотариална кантора, а документът, върху който полага отпечатък от десния си палец, е медицински документ, а не инкриминираното пълномощно. В това именно е същностната характеристика на склоняването по измамлив начин на другото да подпише несъответстващ на волята му документ по чл. 315, ал. 2 НК - преодоляване на несъответствието между съдържанието на документа и действителната воля на лицето, което го подписва, чрез въвеждане на това лице в заблуждение или чрез използване на заблуждението му, на неговата неопитност или неосведомеността му относно действителното съдържание на документираното изявление.

Без основание касаторът настоява за малозначителност на деянието, като предлага преценката в тази насока да се сведе до факта на липсващите последици за имуществените интереси на М. М. от деянието на подсъдимия.

В(К)С е разяснявал в практиката си, че когато се преценява приложимостта на чл. 9, ал. 2 НК, следва да се обсъждат съвкупно всички елементи от състава на съответното престъпление (Р-409-73 г., I н.о. на ВС). Възникването или видоизменението на отношения, основани на престъпно създадения документ, настъпването на последици за имуществените или за други интереси на лицето, склонено чрез измама да подпише документ, не са сред обективните признаци от състава по чл. 315, ал. 2 НК. Съставът на това престъпление е изпълнен и престъплението е довършено с подписването на документа от лицето, от чието име този документ изхожда и чиято воля е манипулирана. Липсата на последици за имуществените негови интереси може да предопредели невъзможност за търсене на наказателна отговорност по друг текст от Наказателния кодекс, както е в случая, но не отнема от обществената опасност на инкриминираното деяние, а още по-малко може да я изключи въобще. При преценката за приложимостта на чл. 9, ал. 2 НК от значение може да бъде характерът на самия инкриминиран документ и важността на твърдяните в него факти. А в случая, наред със засягането на правната сигурност, която документите поначало са предназначени да гарантират, създаването на инкриминирания документ е предпоставяло засягане на отношения със сериозна важност, предвид правното значение на пълномощното в принципен план, а в случая и съобразно с намерилите израз в това пълномощно права и интереси.

Що се касае до възможността извършеното да бъде определено като маловажен случай, наред с горепосочените обстоятелства, от значение за съдебната преценка са и механизма на деянието, личността на дееца и всички останали смекчаващи и отегчаващи обстоятелства (арг. от чл. 93, т. 9 НК). Фактът на проявеното от подсъдимия упорство в преследването на престъпната цел, фактът, че обект на манипулативното негово въздействие е бил безпомощен поради преклонната си възраст, самотен, страдащ от редица хронични заболявания човек, с чиято нужда от помощ и подкрепа, доброта, почтеност и предопределената от характера му, но и от възрастовите

изменения негова доверчивост Р. е злоупотребил, фактът на подетата активност за снабдяване с удостоверение за наследници и ангажирането и на други лица в тази дейност, съчетани с данните за личността на подсъдимия, изводими от съдебното негово минало и това, че престъплението е реализирано в изпитателния срок, за който е отложено изпълнението на предходно наложено му наказание, не позволяват деянието да бъде квалифицирано като маловажен случай, както се настоява с жалбата.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Със смъртта на упълномощителя, настъпила преди сключване на отчуждителната сделка, се прекратява пълномощието – чл. 41, ал. 1 ЗЗД. При тези обстоятелства, доколкото в договора за покупко–продажба е отразено, че упълномощителят чрез пълномощника си продава на последния недвижим имот, по сделката не е изразено волеизявление за продажба на имота. Поради това договорът е нищожен и не настъпва вещно–транслативен ефект - преминаване на правото на собственост в патримониума на купувача. Наследниците с волеизявенията си, обективирани в декларация, в която заявяват, че потвърждават действията, извършени от пълномощника по сключване на договора, с който същият продава имота на себе си, не упражняват права по чл. 42, ал. 2 ЗЗД, тъй като потвърждаването предполага сключване на договор от името на упълномощител, а при смърт на последния, настъпила преди отчуждителната сделка, пълномощието е вече прекратено, не е налице волеизявление от страна на продавача респективно липсва волеизявление, което да бъде потвърдено.

Не е налице и хипотезата на продажба на чужд имот, тъй като продавачът /пълномощник по отчуждителната сделка и същевременно

купувач по същата/ заявява сключването на договора от името на упълномощителя, т.е. той не обективира волеизявление за продажба от свое име. В този случай по договора няма страна – продавач, която да изрази воля за отчуждаване на имота и съгласно чл. 26, ал. 2, предл. 2 ЗЗД същият договор е нищожен.

Чл. 26, ал. 2, предл. 2 ЗЗД

Чл. 41, ал. 1 ЗЗД

Чл. 290 от ГПК

Решение № 223/14.02.2020 г. по гр. дело № 1160/2019 г., III г. о., докладчик съдия Симеон Чаначев

Производството по чл. 290 ГПК е образувано по касационна жалба на [фирма] ООД, гр. С. против решение № 386 от 13.12.2018 г. по гр. дело № 535/2018 г. на ОС Враца.

Ответникът по касация – В. И. П. оспорва жалбата.

ВКС /Върховен касационен съд/, гражданска колегия, състав на трето отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

Предмет на касационната жалба е цитираното въззивно решение, с което състав на ОС Враца е потвърдил решение № 220 от 11.06.2018 г. по гр. дело № 116/2018 г. на РС Козлодуй, с което е признато за установено на основание чл. 124, ал. 1 ГПК, че ищецът е собственик на 1/6 идеална част от имот 022004, представляващ нива, находяща се в землището на с. М., местност [име], цялата с площ 41.493 дка. Приложени са правните последици

по чл. 537, ал. 2 ГПК, като е отменен нотариалният акт, с който ответното дружество е признато за собственик на 2/24 идеални части от същия имот и е отхвърлен като неоснователен предявеният от дружеството - ответник инцидентен установителен иск за прогласяване нищожност на договор за покупко–продажба, с който ищецът се легитимира като собственик на спорния имот.

С определение № 592 от 22.07.2019 г. на настоящия състав е допуснато касационно обжалване на посоченото въззивно решение по правни въпроси на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, формулирани, както следва: „1. Валидно упражнено ли е правото на потвърждаване от страна на наследниците, ако към датата на извършване на подлежащата на потвърждаване разпоредителна сделка с недвижим имот от името на техния наследодател последният не е бил жив?“, „2. Валидно упражнено ли е правото на потвърждаване от страна на наследниците, ако към датата на извършване на подлежащата на потвърждаване разпоредителна сделка, самите потвърждаващи /т.е. наследниците/, а не техния наследодател, са собственици на недвижимия имот, предмет на сделка за потвърждаване?“, „3. Следва ли да се счита, че упражнявайки правото си на потвърждаване /претендирано да е преминало към тях по реда на наследяването като възникнало в лицето на техния починал в следствие наследодател/ наследниците валидно потвърждават извършено вече реално от тяхно име разпореждане с недвижимия имот, предмет на възмездната разпоредителна сделка, независимо, че изрично заявяват потвърждаване на действия /тези на пълномощника по възмездната разпоредителна сделка/ от наследодателя, ако самите потвърждаващи, а не техния наследодател са собственици на имота към датата на извършване на подлежащата на потвърждаване сделка?“.

С оглед на съдържащите се в тях хипотези, цитираните въпроси се свеждат до един общ въпрос, за сключването на договор от пълномощник, овластен от упълномощителя да договаря със себе си за продажбата на

идеална част от недвижим имот на упълномощителя, когато към момента на разпоредителната сделка, пълномощникът вече е починал и впоследствие неговите наследници са подписали декларация, съгласно която потвърждават действията му, извършени от него като пълномощник на продавача при сключването на договор за покупко–продажба на същия имот.

ВКС в настоящия си състав намира следното:

Със смъртта на упълномощителя, настъпила преди сключване на отчуждителната сделка, се прекратява пълномощието – чл. 41, ал. 1 ЗЗД. При тези обстоятелства, доколкото в договора за покупко–продажба е отразено, че упълномощителят чрез пълномощника си продава на последния недвижим имот, по сделката не е изразено волеизявление за продажба на имота. Поради това договорът е нищожен и не настъпва вещно–транслативен ефект - преминаване на правото на собственост в патримониума на купувача. Наследниците с волеизявленията си, обективирани в декларация, в която заявяват, че потвърждават действията, извършени от пълномощника по сключване на договора, с който същият продава имота на себе си, не упражняват права по чл. 42, ал. 2 ЗЗД, тъй като потвърждаването предполага сключване на договор от името на упълномощител, а при смърт на последния, настъпила преди отчуждителната сделка, пълномощието е вече прекратено, не е налице волеизявление от страна на продавача респективно липсва волеизявление, което да бъде потвърдено. Не е налице и хипотезата на продажба на чужд имот, тъй като продавача /пълномощник по отчуждителната сделка и същевременно купувач по същата/ заявява сключването на договора от името на упълномощителя, т.е. той не обективира волеизявление за продажба от свое име. В този случай по договора няма страна – продавач, която да изрази воля за отчуждаване на имота и съгласно чл. 26, ал. 2, предл. 2 ЗЗД същият договор е нищожен.

Предвид изложените правни разрешения по съществуващото на касационната жалба, ВКС в настоящия си състав приема следното:

За да уважи иска, с който В. И. П. претендира да бъде признато за установено на основание чл. 124, ал. 1 ГПК в отношенията му с [име] ООД, гр. С., че е собственик на 1/6 идеална част от имот 022004, представляващ нива, находяща се в землището на с. М., местност [име], цялата с площ 41.493 дка, въззивният съд е приел, че с потвърждаване действията на упълномощителката Б. Б. от нейните наследници Б. А. Б., Г. А. Б. и Г. Й. А. посредством декларация с нотариална заверка на подписите на 17.02.2017 г., договорът за покупко–продажба на процесния имот, предмет на нотариален акт № [номер] на нотариус Е. К., рег. № [номер], район на действие РС К., е станал валиден от датата на изповядване на сделката – 12.05.2016 г. и е породил своите последици – вещно–прехвърлителен ефект. Съдът е приел още за незаконосъобразни доводите на въззивника, че не е допустимо наследниците да потвърдят сделката по реда на чл. 42, ал. 2 ЗЗД при положение, че към датата на сключването ѝ, мнимо представяваният бил починал, както и е изложил разбирането, че за правния ефект от потвърждаване на сделката от наследниците на лицето, от чието име е извършено действието без представителна власт било ирелевантно обстоятелството, дали към момента на изповядване на договора, последното е било живо или не. Въз основа на тези съображения е отразен извод, че В. И. е станал собственик на техните 2/24 идеални части от наследствения имот, респективно е мотивиран и извод, че [фирма] ООД, гр. С. не е собственик на 2/24 идеални части от процесния имот, поради което е аргументирано съображение за приложение на чл. 537, ал. 2 ГПК – отмяна на нотариален акт № [номер] на нотариус В. М.

Предвид приетите по–горе правни разрешения по тълкуването на закона по реда на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, настоящият състав на ВКС приема, че наследниците на Б. Б. не са могли да упражнят права по чл. 42, ал. 2 ЗЗД, тъй като със смъртта на Б. Б., настъпила преди отчуждителната сделка и прекратяване на пълномощното за учредяване представителство на В. П., липсва волеизявление, което да бъде потвърдено, съответно сключеният от

него като пълномощник на Б. договор е нищожен. Поради това, както вече се изложи по-горе предвид вида недействителност на сделката, извършеното от наследниците на Б. Б. потвърждаване не поражда правните последици, които законът свързва с осъществяването му. При тези обстоятелства се налага извод за неправилност на въззивното решение, поради допуснати нарушения по чл. 281, т. 3 ГПК, които включват двете категории основания, регламентирани в нормата – неправилност на решението поради нарушение на материалния закон и необоснованост. Допуснатите нарушения са основания за отмяна на решението. Оплакванията на касатора са основателни. Предвид изложеното на основание чл. 293, ал. 1 ГПК въззивното решение следва да се отмени и спорът да се реши по същество, като инцидентният установителен иск, предявен от [фирма] ООД, гр. С. против В. И. П. се уважи, а искът предявен от В. И. П. против [фирма] ООД, гр. С. следва да се отхвърли. Както се посочи по-горе договорът, предмет на нотариален акт № [номер] на нотариус Е. К., рег. № [номер], район на действие РС К. е нищожен, не поражда правни последици, поради което не може да породи правния ефект, който законът свързва с извършването на валидните договори за покупко-продажба, а именно вещно-транслативен ефект, преминаване на собствеността върху процесния имот от патримониума на продавача в патримониума на купувача. Така констатираната нищожност на отчуждителната сделка следва да се прогласи по предявения иск на основание чл. 26, ал. 2, пр. 2 ЗЗД. Същевременно подлежи на отхвърляне иска на В. И. П. против [фирма] ООД, гр. С., тъй като предвид изложените мотиви, не бе установено, че ищецът е станал собственик на 1/6 идеална част от процесния имот. При този изход на делото В. П. следва да заплати на [фирма] ООД, гр. С. разноските, направени в съдебните инстанции в общ размер на сумата 3 180.95 лв., съответно 50 лв. държавна такса за първоинстанционното производство, 50.95 лв. държавна такса за въззивното производство, 1500 лв. адвокатски хонорар за въззивното

производство, 80 лв. държавна такса за касационното производство и 1500 лв. адвокатски хонорар за касационното производство.

4. Подаването и поддържането на частна тѣжба от физическо лице пред надлежен съд само по себе си не е неправомерно поведение, поради което в този случай лицето, което е сезирало надлежен съдебен орган в защита на свои права и тѣжбата му е отхвърлена, не дължи обезщетение за причинени неимуществени вреди лице, без едновременно с това да е била осъществена и злоупотреба с право. Постановвяването на оправдателна присъда или прекратяването на наказателното производство не са достатъчни за възникването на отговорност на частния тѣжител за вреди по аналогия с чл. 2, ал. 1, т.3 от ЗОДОВ. Посочената разпоредба установява отговорност на държавата за вреди от незаконно обвинение, която е обективна и безвиновна, като не е поставена в зависимост от евентуалната вина на определени длъжностни лица. Тази отговорност е следствие от задължението на прокуратурата да повдига и поддържа в съда обосновани обвинения, като преди това бъде проведено досъдебно производство, в което се установи дали са налице достатъчно данни за това. По отношение на частния тѣжител такова задължение липсва, като по наказателните дела от частен характер не се провежда досъдебно производство. Всички доказателства за това извършено ли е престъпление и от кого се събират в съдебното производство, поради което частният жалбоподател не може да извърши предварителна преценка на тези, посочени от обвиняемия преди подаването на тѣжбата. Затова частният тѣжител не следва да отговаря за вреди единствено поради това, че наказателното производство е било прекратено или е постановена оправдателна присъда, тъй като това би го поставило в невъзможност да упражни правата си. Същевременно от разпоредбата на чл. 8, ал. 1 от ЗОДОВ е видно, че той се прилага само за

посочените в него случаи, като извън тях отговорност за вреди може да бъде търсена по общия ред. Поради това предвидената в чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ отговорност на държавата не може да бъде разширявана по пътя на тълкуването и да бъде разпростирана и по отношение на физическите лица - частни тържители в наказателното производство. Отговорността на последните за причинените от тях вреди се реализира по общия ред, а именно чл. 45 и следващите от ЗЗД.

Чл. 2, ал. 1, т.3 от ЗОДОВ

Чл. 45 и следващите от ЗЗД

Чл. 290 от ГПК

Решение № 201 от 06.01.2020 г. по гр. дело № 3973/2018 г., IV г. о., докладчик съдия Димитър Димитров

Производството е по реда на чл. 288 от ГПК и е образувано по повод на касационна жалба с вх. № 63009/08.05.2018 година, подадена от П. Г. П. и касационна жалба с вх. № 69149/18.05.2018 година, подадена от Д. Б. Ч., двете срещу осъдителната част на решение № 2667/30.04.2018 година на СГС, гражданско отделение, IV-А въззивен състав, постановено по гр. д. № 16487/2017 година.

С обжалваното решение съставът на СГС е изменил първоинстанционното решение № 226079/30.09.2017 година на СРС, първо гражданско отделение, 28-ми състав, постановено по гр. д. № 52681/2014 година като след частичната му отмяна е осъдил П. Г. П. и Д. Б. Ч., на основание чл. 45, ал. 1 от ЗЗД, да заплатят на М. П. К. сумата от 4500.00 лева,

представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от воденото срещу него н. ч. х. д. № 13441/2007 година по описа на СРС, наказателно отделение, 111-ти състав, заедно със законната лихва върху сумата, считано от 19.03.2007 година до окончателното плащане, а в останалата част е потвърдил решението на първата инстанция за отхвърляне на исковете до пълния им размер.

В подадените от П. Г. П. и Д. Б. Ч., касационни жалби се излагат доводи за това, че в обжалваната му част решението на СГС е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Поискано е същото да бъде отменено, като се постанови ново, с което предявените срещу тях от М. П. К. искове с правно основание чл. 45, ал. 1 от ЗЗД да бъдат отхвърлени.

П. Г. П. е подал отговор с вх. № 85221/19.08.2018 година, на подадената от Д. Б. Ч. касационна жалба, като твърди, че същата е основателна.

М. П. К. не е подал отговор на касационните жалби, с който да изрази становище по допустимостта и основателността им, но в проведеното открито съдебно заседание ги е оспорил, като е поискал да бъдат оставени без уважение, а атакуваното с тях решение да бъде потвърдено.

П. Г. П. е бил уведомен за обжалваното решение на 08.05.2018 година, а подадената от него срещу същото касационна жалба е с вх. № 63009/08.05.2018 година. Поради това е спазен предвидения от чл. 283, изр. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

Д. Б. Ч. е бил уведомен за обжалваното решение на 09.05.2018 година, а подадената от него срещу същото касационна жалба е с вх. № 69149/18.05.2018 година. Поради това е спазен предвиденият от чл. 283, изр.

1 от ГПК преклузивен срок за обжалване, като жалбата отговаря на формалните изисквания на чл. 284 от ГПК. Същата е подадена от надлежна страна, поради което е допустима.

С определение № 194/22.04.2019 година, постановено по ч. гр. д. № 39722018 година по описа на ВКС, ГК, IV г. о. към настоящото производство е присъединено производството, образувано по реда чл. 274, ал. 2 във връзка с чл. 274, ал. 1, т. 2 от ГПК по повод на частна жалба с вх. № 89790/28.06.2018 година, подадена от П. Г. П. срещу определение № 13717/18.06.2018 година на СГС, гражданско отделение, IV-А въззивен състав, постановено по гр. д. № 16 487/2017 година, с което частично е оставена без уважение молбата му с вх. № 69150/18.05.2018 година за изменение на постановеното по делото решение № 2667/30.04.2018 година в частта му за разноските по реда на чл. 248 от ГПК.

В частната жалба са изложени доводи за това, че обжалваното определение е постановено в нарушение на материалния закон и е необосновано. Направено е искане същото да бъде отменено и да бъде постановено друго, с което подадената от П. Г. П. молба по чл. 248 от ГПК за изменение на постановеното по делото решение № 2667/30.04.2018 година в частта му за разноските по реда на чл. 248 от ГПК бъде уважена изцяло.

П. Г. П. е бил уведомен за обжалваното определение на 21.06.2018 година, а частната му жалба е с вх. № 89790/28.06.2018 година. Поради това е спазен определеният от чл. 275, ал. 1 от ГПК преклузивен срок за обжалване. Частната жалба е подадена от заинтересована страна и отговаря на изискванията за форма и съдържание по чл. 260 и чл. 261 във връзка с чл. 275, ал. 2 от ГПК. Поради това същата е допустима и следва да бъде разгледана по същество.

С постановеното по делото определение № 370/22.04.2019 година обжалваното решение е допуснато до касационно обжалване по правните

въпроси за това представлява ли подаването и поддържането на частна тѣжба от физическо лице пред надлежен съд виновно и неправомерно поведение, както и за това дължи ли обезщетение за причинени неимуществени вреди лице, което е сезирало надлежен съдебен орган в защита на свои права и тѣжбата му е отхвърлена, без да е осъществена злоупотреба с право. По така поставените въпроси настоящият съдебен състав намира следното:

Съгласно разпоредбата на чл. 45 от КРБ гражданите имат право на жалби, предложения и петиции до държавните органи. Наред с това по силата на чл. 56, изр. 1 от КРБ всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени негови права или законни интереси, като съгласно чл. 117, ал. 1 от КРБ, тази защита може да бъде осъществена и по съдебен ред. Защитата на правата или интересите на гражданите по съдебен ред може да бъде осъществявана както по гражданскоправен или административноправен ред, така и по наказателноправен такъв - чрез предвидените в НК и други закони престъпни състави, отнасящи се до засягането на правата или интересите. Поначало наказателноправната защита се реализира от самата държава - при престъпленията от общ характер. В определени случаи обаче, с оглед на степента на обществената опасност на деянията, характера на засегнатото от тях право или интерес и съществуващите отношения между дееца и лицето, чиито права са засегнати, законодателят е предоставил на последното преценката дали да се възползва от наказателноправния ред за защита. В тези случаи, при престъпленията от частен характер, правото да сезира съда за образуване на наказателното производство е предоставено на пострадалия, като правото се упражнява с подаването на тѣжба. Същата е предпоставка за образуване на наказателно преследване за престъпления, които се преследват по реда на частното обвинение, като чрез съдържанието си очертава рамките, в които трябва да се развива наказателното производство. Затова възможността за подаване и поддържането на частна тѣжба представлява признато от закона право и само по себе си подаването ѝ не е противоправно действие, което да обуслови отговорност на частния тѣжител за вреди,

причинени на трети лица. Такава противоправност обаче може да възникне в случаите, когато правото се упражнява недобросъвестно, т. е. когато е налице злоупотреба със същото по чл. 57, ал. 2 от КРБ. Обстоятелството дали правото на тъжба е упражнено добросъвестно или недобросъвестно не е поставено в зависимост от крайния резултат на наказателното производство, тъй като законът не е свързал съществуването на правото с изискването твърдяното с тъжбата престъпление действително да е било извършено и то от обвиняемия. Затова правото на тъжба ще е упражнено добросъвестно, когато частният обвинител го упражнява с убеждението, че то съществува. В този случай няма да е налице недобросъвестност, ако впоследствие се окаже, че престъплението не е извършено или не е извършено от обвиняемия. Незнанието на тези обстоятелства от частния тъжител, независимо дали се дължи на извинителни или неизвинителни причини, изключва недобросъвестността при упражняване на правото на тъжба. Затова отговорността на частния тъжител спрямо обвиняемия при постановяване на оправдателна присъда е ограничена до отговорността за разноските в производството по чл. 190, ал. 1 от НПК. Обвиняемият може да търси обезщетение за други вреди само ако правото на тъжба е било упражнено при наличието на злоупотреба с право. Последното ще е налице, когато правото е упражнено извън неговите рамки и целите, за които е предвидено. Рамките, в които правото може да бъде упражнено са определени в разпоредба на чл. 57, ал. 2 от КРБ, съгласно която не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други, както и в разпоредбите на чл. 39, ал. 2 и чл. 41, ал. 1 от КРБ, съгласно които предвидените с тях права не могат да бъдат използвани за накърняване на правата и доброто име на други лица, за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността, както и да бъдат насочени срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала. Освен това упражняването на правата е

ограничено и с разпоредбата на чл. 8, ал. 2 от ЗЗД, съгласно която лицата са длъжни да се ползват от правата си, за да задоволяват своите интереси, като не могат да ги упражняват в противоречие с интересите на обществото. Използването на правото от носителя му не по предназначението му, извън така очертаните рамки и в нарушение на установените в посочените разпоредби забрани, представлява злоупотреба с правото и води до неправомерно упражняване на същото. Тази злоупотреба с правото обуславя противоправността на действието на носителя на правото и възможността от същия да бъде търсена отговорност за причинени при упражняването на правото вреди на трети лица. Злоупотребата с правото обаче не е равнозначна на вината, поради което и не се предполага по силата на чл. 45, ал. 2 от ЗЗД, а тъй като има отношение към противоправността на действието, трябва да бъде доказано, наред с причинната връзка и вредите, от лицето което претендира обезщетение за претърпени вреди.

Предвид горното подаването и поддържането на частна тѣжба от физическо лице пред надлежен съд само по себе си не е неправомерно поведение, поради което в този случай лицето, което е сезирало надлежен съдебен орган в защита на свои права и тѣжбата му е отхвърлена, не дължи обезщетение за причинени неимуществени вреди **лице**, без едновременно с това да е била осъществена и злоупотреба с право. Постановяването на оправдателна присъда или прекратяването на наказателното производство не са достатъчни за възникването на отговорност на частния тѣжител за вреди по аналогия с чл. 2, ал. 1, т.3 от ЗОДОВ. Посочената разпоредба установява отговорност на държавата за вреди от незаконно обвинение, която е обективна и безвиновна, като не е поставена в зависимост от евентуалната вина на определени длъжностни лица. Тази отговорност е следствие от задължението на прокуратурата да повдига и поддържа в съда обосновани обвинения, като преди това бъде проведено досъдебно производство, в което се установи дали са налице достатъчно данни за това. По отношение на частния тѣжител такова задължение липсва, като по наказателните дела от

частен характер не се провежда досъдебно производство. Всички доказателства за това извършено ли е престъпление и от кого се събират в съдебното производство, поради което частният жалбоподател не може да извърши предварителна преценка на тези, посочени от обвиняемия преди подаването на тѣжбата. Затова частният тѣжител не следва да отговаря за вреди единствено поради това, че наказателното производство е било прекратено или е постановена оправдателна присѣда, тѣй като това би го поставило в невъзможност да упражни правата си. Същевременно от разпоредбата на чл. 8, ал. 1 от ЗОДОВ е видно, че той се прилага само за посочените в него случаи, като извън тях отговорност за вреди може да бъде търсена по общия ред. Поради това предвидената в чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ отговорност на държавата не може да бъде разширявана по пътя на тълкуването и да бъде разпростирана и по отношение на физическите лица - частни тѣжители в наказателното производство. Отговорността на последните за причинените от тях вреди се реализира по общия ред, а именно чл. 45 и следващите от ЗЗД.

С оглед на така дадените отговори на правните въпроси, по повод на който е допуснато касационно обжалване, Върховният касационен съд, състав на Четвърто отделение приема, че решението на Софийски градски съд е неправилно в обжалваната чу част по следните съображения:

При постановяване на решението си съставът на СГС е приел, че с влязла в сила на 28.01.2010 година, присѣда от 29.05.2009 година на СРС, наказателно отделение, 111-ти състав, постановена по н. ч. х. д. № 13 441/2007 година, потвърдена с решение № 145/28.01.2010 година на СГС, наказателна колегия, 12-ти въззивен състав, постановено по в. н. ч. х. д. № 4769/2009 година М. П. К. бил признат за невиновен за това, че на 18-19.12.2006 година, в бр. 249/3688/XV на вестник [име] в статия озаглавена „Спасяват ски сезона с оръдие за изкуствена...”, с подзаглавие „Застилат Б. със сняг-химикал”, чрез печатни произведения е разгласил позорни

обстоятелства за честта и достойнството на частните тържители Д. Б. Ч. и П. Г. П., като членове на съвета на директорите при [фирма] АД гр. Б. чрез думите: „... заради изкуствения сняг са хванати хиляди кубични метра вода от река Б. и така всичко живо надолу - растенията, животните и банскалии са обречени на суша и жажда; в продукта се слагат химикали, за да издържи до пролетта. Тези препарати остават в почвата, когато изкуственият сняг се стопи; 70-те оръдия харчат яко електроенергия, а тя е безценна за претрупаното с хотели Б....затова батареята на [фирма] АД гр. Б. ще обстрелва националния парк П. Милионерите, вложили в хотели и лифтове, не знаят да губят пари. Поголовното изсичане на гори за ски-писти над Б., за което [име] алармира от 2004 г., е причина навалелият сняг да не се задържа”. На основание чл. 300 от ГПК влязлата в сила присъда на наказателния съд била задължителна за гражданския съд, който разглеждал гражданските последици от деянието, относно това, дали е извършено деянието, неговата противоправност и виновността на деца. Затова било недопустимо въззивният съд при зачитане на задължителната сила на присъдата да обсъжда доказателствата относно преклудираните факти.

Било е прието, че М. П. К. бил обект на наказателно преследване в продължение на почти три години през периода от подаване на частната тѣжба на 19.03.2007 година. до влизане в сила на оправдателната присъда на 28.01.2010 година. По повод причинените в тази връзка вреди на К., следвало да се ангажира гражданската деликтна отговорност на Д. Б. Ч. и П. Г. П., които като частни тържители неоснователно иницирали наказателното производство. Законодателят предвиждал сравнително леко наказание за престъплението от частен характер клеветата, разпространена чрез печатно произведение по чл. 148, ал. 2 във връзка с ал. 1, т. 2 от НК - глоба от 3000.00 лева до 10 000.00 лева и обществено порицание, както и за разгласяване на позорно обстоятелство по чл. 147, ал. 1, пр. 1 от НК - глоба от 3000.00 лева до 7000.00 лева и обществено порицание Чрез гласните доказателства се установявало негативното психологическо състояние и поведение на М. П.

К., които били в рамките на обичайното, типичното и предполагаемото в сходни ситуации. Според свидетеля П. Б., колега и приятел на К., последният станал по-мрачен, по-подтиснат, дори нетрудоспособен през определен период, изпаднал в тежка депресия, започнал да приема успокоителни лекарства, не можел да спи. Свидетелят Г. Ж., съсед и приятел на К., изяснявал, че приятелят му трудно понасял ситуацията на неизвестност и несправедливост, поради което се променя. Докато преди бил жизнерадостен, по-весел, по-отговорен и дружелюбен, с течение на времето се свивал, започнал дори да се състарява, станал подтиснат, по-блед, по-унил, оплаквал се от безсъние и изпада в депресия. Извън доказаните обичайни неимуществени вреди, не се доказвали с категоричност превишаващи ги, допълнителни, специфични и по-тежки неимуществени вреди. Същите не се предполагали за разлика от обичайните, а подлежали на пълно доказване от М. П. К., каквото не било успешно проведено, въпреки разпределената доказателствената тежест със съдебния доклад от 14.07.2015 година по реда на чл. 154, ал. 1 от ГПК. Недостатъчни за доказване на пряката и непосредствена причинно-следствена връзка между неоснователно воденото наказателно производство и твърдяното влошено здравословно състояние на К., свързано с диагностициран захарен диабет и мениеров синдром, били показанията на двамата свидетели в същия смисъл и медицинското направление от 20.05.2014 година на АГ ППМП [име] ООД гр. С. с вписана диагноза захарен диабет. Свидетелските показания в частта за заболяванията били косвени като основани на опосредени впечатления от разкази на К. и съпругата му. Медицинското направление било издадено повече от четири години след благоприятния за К. изход на наказателното дело. За провеждането на успешно доказване били необходими специални медицински знания, с които свидетелите и съдът не разполагали. При липса на съдебномедицинска експертиза, само въз основа на свидетелските показания и медицинското направление, не се доказвало с категоричност, воденото наказателно производство да представлява единствено условие, без

което здравословните проблеми не биха настъпили при нормално стечение на обстоятелствата по смисъла на чл. 51, ал. 1, изр. 1 от ЗЗД.

Освен това въззивният съд е приел за недоказано наличието на причинно-следствено връзка между противоправност и вредоносен резултат, свързан с твърдените професионални проблеми на М. П. К., а именно загуба на работодателско доверие, понижаване в длъжност и уволнение. Показанията за тези факти на свидетелите се основавали не на техните непосредствени впечатления за колегиалните отношения в редакцията на вестника, а на данни от К. и трети лица. Свидетелят П. Б. вече не бил полагал труд като журналист в същия вестник по време на публикуване на статията на 18-19.12.2006 година и подаване на частната тѣжба на 19.03.2007 година., а свидетелят Г. Ж. бил съсед на К. От документите към трудовото досие на К. също не се установявало твърдяното намалено работодателско доверие, уронен авторитет или служебно понижение. Напротив, с допълнително споразумение от 03.06.2008 година към трудовия договор на К., работодателят [фирма] АД гр. С. увеличил на 1600.00 лева основната му работна заплата, която до тогава била 1500.00 лева по силата на допълнително споразумение от 31.05.2006 година. Действително с допълнително споразумение от 08.05.2009 година К. бил преназначен от заеманата до тогава длъжност „отговорен редактор” на вестник [име] на нова длъжност „редактор” в отдел „Правен” на вестник [име]. В обясненията си по чл. 176, ал. 1 от ГПК от о. с. з. на 12.04.2017 година, К. признавал неизгодните за него факти по смисъла на чл. 175 от ГПК, че преназначаването било свързано със закриване на вестник [име] и че други негови колеги, работили в светския отдел на спрения вестник, са били съкратени. Не се установявало, доколко към същия момент, били преназначени журналисти, работили извън светския отдел на закрития вестник, доколко тогава действащото щатно разписание за вестник [име] предвиждало длъжност, еднаква или сходна по трудови функции на дотогава заеманата от К. „отговорен редактор” в закрития вестник, както и коя от

двете длъжности включвала повече ръководни правомощия. Трудовото правоотношение с К. било прекратено чрез предизвестие № 172/27.12.2012 година, връчено на 07.01.2013 година на основание чл. 328, ал. 1, т.2, пр. 2 от КТ, поради съкращаване на щата и времево следвало с близо три години влизането в сила на оправдателната присъда. Затова не се установявала пряка причинно-следствена връзка между наказателно производство по обвинение в клевета с преназначаването на нова длъжност и с прекратяването на трудовото правоотношение на М. П. К.

Изложени са мотиви, че при определяне на обезщетението съразмерно търпения емоционален дискомфорт от М. П. К., въззивният съд съобразявал продължителността от почти три години на неоснователно водения наказателен процес по обвинение в престъпление от частен характер за клевета, сравнително лекото предвиждано наказание глоба от 3000.00 лева до 7000.00 лева, съответно 10 000.00 лева и обществено порицание, характерът, обема и интензитета на преживените обичайни душевни болки и страдания, социалното положение на К., неговата възраст и обществено-икономическия критерий за справедливост към момента на търпените неимуществени вреди. На тази база, по реда на чл. 52 от ЗЗД, въззивният съд определял обезщетение от общо 4500. лева за неимуществените вреди. До този размер искът по чл. 45, ал. 1 от ЗЗД Д. Б. Ч. и П. Г. П. бил доказан, а над него следвало да се отхвърли. При липсата на каквито и да било конкретни оплаквания в жалбата срещу формираните в решението фактически и доказателствени изводи относно иска по чл. 45, ал. 1 от ЗЗД за обезщетение за имуществени вреди и след съобразяване на чл. 269, изр. 2 от ГПК, въззивният съд при условията на ограничен въззив не дължал служебна проверка за правилност на решението в тази част.

От посоченото е видно, че съставът на СГС е счел, че наличието на влязлата в сила присъда от 29.05.2009 година на СРС, наказателно отделение, 111-ти състав, постановена по н. ч. х. д. № 13 441/2007 година, с която М. П.

К. е бил признат за невиновен и оправдан по повдигнатите му от частните тължители П. Г. П. и Д. Б. Ч. обвинения е достатъчна за ангажиране на отговорността им за претърпените от К. вреди. С оглед на дадения отговор на правните въпроси, по които е допуснато касационното обжалване, този извод на въззивния съд е незаконосъобразен. За да може да бъде ангажирана деликтната отговорност на П. Г. П. и Д. Б. Ч., трябва да бъде установено, че действията им по подаване на частните тължби, въз основа на които е било образувано наказателното производство, са извършени при злоупотреба с право. Такива обстоятелства обаче не са установени. Показанията на разпитаните по делото свидетели Г. Й. Ж. и П. Н. Б. се отнасят до претърпените от М. П. К. вреди, но от тях не може да бъде направен извод за извършена от П. и Ч. злоупотреба с право. Извод за такава злоупотреба не може да бъде направен и от заключенията на изслушаните по делото съдебно-техническа експертиза с вещо лице А. М. Д. и тричленна съдебно-техническа експертиза с вещи лица А. М. Д., И. М. Д. и Е. Д. А.-Д. Същите са допуснати и изслушани във връзка с проверка на истинността на изложените от М. П. К. в публикациите му твърдения. Това обстоятелство е относимо към факта извършено ли е посоченото в подадените от П. и Ч. частни тължби престъпление или не. От него обаче не могат да бъдат правени изводи свързани с действията на касаторите при подаването на частните тължби и да се извлича евентуална злоупотреба с право от тяхна страна. Такава злоупотреба не може да бъде извлечена и от влязлата в сила присъда от 29.05.2009 година на СРС, наказателно отделение, 111-ти състав, постановена по н. ч. х. д. № 13 441/2007 година, тъй като дори и в нея да са посочени факти за евентуална злоупотреба с право от страна на частните тължители, то същите не се обхващат от задължителната ѝ сила по чл. 300 от ГПК. Самото оправдаване на М. П. К. не е равнозначно с извършена от П. Г. П. и Д. Б. Ч. злоупотреба с право при подаването на частните тължби. С оглед на посоченото по делото не са събрани доказателства, установяващи извършена от П. Г. П. и Д. Б. Ч. злоупотреба с право при подаването на частните тължби,

въз основа на които е било образувано наказателното производство против М. П. К., поради което не е установена противоправност на действията им. Поради това предявеният против тях иск с правно основание чл. 45 от ЗЗД не е доказан по основание и трябва да бъде отхвърлен. Това налага обжалваното решение да бъде отменено в частта му, с която П. Г. П. и Д. Б. Ч., на основание чл. 45, ал. 1 от ЗЗД, са осъдени да заплатят на М. П. К. сумата от 4500.00 лева, представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от воденото срещу него н. ч. х. д. № 13 441/2007 година по описа на СРС, наказателно отделение, 111-ти състав, заедно със законната лихва върху сумата, считано от 19.03.2007 година до окончателното плащане, като бъде постановено друго, с което искът в тази му част бъде отхвърлен. Предвид този резултат обжалваното решение следва да бъде отменено и в частта му, с която П. Г. П. и Д. Б. Ч. са осъдени да заплатят на адвокат Г. А. С. от САК сумата от 545.00 лева, представляваща възнаграждение по чл. 38 от ЗА, за безплатно представителство на М. П. К. пред първата инстанция.

С оглед изхода на спора М. П. К. ще трябва да бъде осъден да заплати на П. Г. П. сумата от 774.00 лева, а на Д. Б. Ч. сумата от 120.00 лева, разноски пред настоящата инстанция. Във въззивното производство П. Г. П. е направил разноски за адвокатско възнаграждение в размер на 834.50 лева, които с оглед изхода на спора, трябва да му бъдат възстановени в пълен размер. С решението си съставът на СГС му е присъдил сумата от 467.00 лева или остават дължими се още 367.50 лева. Обжалваното решение е било изменено по реда на чл. 248 от ГПК с определение № 13 717/18.06.2018 година на СГС, гражданско отделение, IV-А въззивен състав, постановено по гр. д. № 16 487/2017 година. С него М. П. К. е бил осъден да заплати на П. Г. П. сумата от 140.00 лева, представляваща разноски за вещо лице пред първата инстанция, като е оставено без уважение искането за присъждането на пълния размер на тези разноски от 250.00 лева. Определението е обжалвано в частта му, която искането е оставено без уважение с частна жалба с вх. № 89 790/28.06.2018 година. Предвид изхода от спора частната

жалба се явява основателна и обжалваното определение трябва да бъде отменено с частта му, с която е оставено без уважение искането на П. Г. П. за присъждането на разноските над сумата от 140.00 лева до пълния им размер от 250.00 лева, като тази разлика бъде присъдена на П. С оглед на всичко това М. П. К. ще трябва да заплати на П. Г. П. общо сумата от 1266.50 лева разноси по делото.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

5.Разпоредбата на чл. 380, ал. 3 КЗ не намира приложение при дължимо застрахователно обезщетение по чл. 432 КЗ, по отношение на което застрахователят е в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ, в хипотеза на оспорване от застрахователя изцяло на основателността на предявения от увреденото лице пряк иск до приключване на въззивното производство, при представяне от ищеца във въззивната инстанция на данните за банковата му сметка, по която да се извърши плащането на обезщетението.

Чл. 380, ал. 3 КЗ

Чл. 432, ал. 1 КЗ

Чл. 497, ал. 1 КЗ

Решение № 167 от 30.01.2020 г. по търг. дело № 2273/2018 г., II т. о., докладчик съдия Костадинка Недкова

Производството е по чл. 290 ГПК.

Касационното обжалване на решение № 1305 от 28.05.2018 г. по в.гр.д. № 2036/2018 г. на Апелативен съд – София е допуснато в частта, с която е потвърдено решение от 25.02.2018 г. по гр.д. № 2912/2017 г. на Софийски градски съд в частта за осъждане на основание чл. 86, ал. 1 ЗЗД на ЗД [фирма] АД да заплати на В. Й. П. законната лихва върху сумата от 100 000 лева - застрахователно обезщетение по чл. 432 КЗ за неимуществени вреди, считано от 23.12.2016 г. до окончателното ѝ изплащане.

С определение по чл. 288 ГПК по настоящото дело е допуснато, на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, касационно обжалване на въззивното решение в частта за лихвата за произнасяне по въпроса: *„Намира ли приложение разпоредбата на чл. 380, ал. 3 КЗ при дължимо застрахователно обезщетение по чл. 432 КЗ в хипотеза на оспорване от застрахователя изцяло на основателността на предявения от увреденото лице пряк иск до приключване на въззивното производство, при представяне от ищеца във въззивната инстанция на данните за банковата му сметка, по която да се извърши плащането на обезщетението?“*.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Второ отделение, като взе предвид оплакванията в жалбата и доводите на страните, с оглед правомощията си по чл. 293 ГПК, приема следното:

Със сила на присъдено нещо е установено, че за ищцата са настъпили неимуществени вреди, причинени по вина на водач на ППС с покрит риск по застраховка „Гражданска отговорност“ при ответното дружество, поради което е ангажирана отговорността на застрахователя по чл. 432 КЗ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 100 000 лева.

По отношение на лихвата за забава, съдът е отчел факта, че ищцата е сезирала застрахователя на 02.12.2016 г. с искане за заплащане на застрахователно обезщетение, като е приел, че 15-дневния срок по чл.4 97,

ал. 1, т. 1 КЗ е изтекъл към 19.12.2016 г. Посочено е, че след завеждане на претенцията пред дружеството, с писмо от 16.12.2016 г. ищцата изрично е уведомена, че не е изпълнила задължението си по реда на чл. 380, ал. 1 КЗ, като е поканена да представи банкова сметка и доказателства за приключено наказателно производство. Въз основа на служебно изискана от САС справка е установено, че наказателното производство е прекратено с постановление на Окръжна прокуратура - Плевен, което не е влязло в сила. Данни за банкова сметка на ищцата не са постъпили в дружеството, като такива са представени по делото пред въззивната инстанция.

Счетено е за неоснователно възражението на касатора за недължимост на лихвата за забава, поради непосочване на сметката на ищцата, по която да се извърши плащането. Изложени са съображения, че непосочването на сметката не е пречка застрахователят да определи обезщетението, като резервите относно плащането са самостоятелно основание за отказ да го изплати. Прието е, че в случая непосочването на сметката е ирелевантно и не е от естество да освободи ответника от заплащане на лихви, след изтичане на 15-дневния срок, а не тримесечния срок от сезирането му, доколкото и в хода на исковото производство ответникът не е определил размер на обезщетението, а изразява становище за неоснователност на иска, което продължава да поддържа до приключване на устните състезания пред въззивната инстанция, като обжалва решението изцяло в осъдителната му част. Ето защо, съдът е счел, че лихвата е дължима, считано от датата, следваща изтичане на 15-дневния срок за произнасяне по претенцията на ищеца - от 19.12.2016 г. С оглед на това е потвърдено първоинстанционното решение в частта, в която застрахователното дружество е осъдено да заплати законната лихва върху сумата от 100 000 лева - застрахователно обезщетение по чл. 432 КЗ за неимуществени вреди, считано от 23.12.2016 г. до окончателното ѝ изплащане.

По релевирания правен въпрос:

На основание чл. 498, ал. 3 вр. ал. 1 КЗ, абсолютна процесуална предпоставка за предявяване на иск по чл. 432, ал. 1 КЗ от увреденото лице е отправяне от него към застрахователя или негов представител по чл. 503, ал. 1 КЗ на писмена застрахователна претенция по реда на чл. 380 КЗ, на което кореспондира задължението на застрахователя по чл. 496, ал. 1 КЗ да се произнесе по нея в рамките на установен от закона максимален срок от три месеца, считано от предявяването ѝ.

Според чл. 496, ал. 2 КЗ, произнасянето на застрахователя в лимитирания от чл. 496, ал. 1 КЗ тримесечен срок, може да се изрази: или 1/ в определяне и изплащане на размера на обезщетението, или 2/ в отказ за плащане, поради - а/ доказано основание за отказ за плащане на обезщетението; б/ липса на пълно доказване на основанието на претенцията или на размера на вредите, като в последния случай отказът за плащане може да бъде и частичен – само по отношение на недоказания от общо претендирания размер на вредата.

В чл. 497, ал. 1 КЗ е предвидено, че застрахователят дължи законна лихва за забава върху размера на застрахователното обезщетение, ако не го е определил и изплатил в срок, считано от по-ранната от двете дати: изтичането на срока от 15 работни дни от представянето на всички доказателства по чл. 106, ал. 3 КЗ /т. 1/ или изтичането на 3-месечния срок по чл. 496, ал. 1 КЗ за произнасяне по извънсъдебната претенция, освен в случаите, когато увреденото лице не е представило доказателства, поискани от застрахователя по реда на чл. 106, ал. 3 КЗ /т. 2/. С оглед обезпечаване на извънсъдебното уреждане на застрахователните претенции, с разпоредбата на чл. 106, ал. 3 КЗ е възложено в тежест на застрахователното дружество да изиска от увреденото лице представяне на необходимите за доказване на претенцията доказателства, в качеството му на професионалист при

осъществяване на дейността по предоставяне на застрахователните услуги, включваща и изплащане на дължимите застрахователни обезщетения.

Видно от разпоредбите на чл. 498, ал. 1 и чл. 496, ал. 1 КЗ, предявяването на писмената застрахователна претенция по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите става по реда на чл. 380 КЗ пред застрахователя. Съгласно нормата на чл. 380, ал. 1 КЗ, заедно със застрахователната претенция лицето е задължено да предостави пълни и точни данни за банковата сметка, по която да се извършат плащанията от страна на застрахователя, освен в случаите на възстановяване в натура. В чл. 380, ал. 3 КЗ е предвидено, че непредставянето на данни за банковата сметка от страна на увреденото лице има последиците на забава на кредитора по отношение на плащането, като застрахователят не дължи лихва по чл. 409 КЗ след изтичането на срока, в който е следвало да се извърши плащането на застрахователното обезщетение. С оглед систематичното място на чл. 380 КЗ в Глава тридесет и шеста „Обща част” от Дял първи „Общи изисквания към всички договори” на КЗ и препращането на чл. 498, ал. 1 и чл. 496, ал. 1 КЗ към реда по чл. 380 КЗ, спрямо увреденото лице, предявило претенция по задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите, приложение намира, както правилото на ал. 1 на чл. 380 КЗ, установяващо задължение на увредения за представяне на данни за банковата му сметка, ведно с претенцията му, така и нормата на ал. 3 на чл. 380 КЗ, уреждаща последиците от неизпълнение на това задължение – забава на кредитора по отношение на плащането и произтичащата от това недължимост на мораторната лихва, въпреки забавата на длъжника, която при този вид застраховка настъпва с изтичането на срока по чл. 497, ал. 1 КЗ.

Общата уредба на института „забава на кредитора” се съдържа в чл. 95 ЗЗД. Според даденото в цитираната разпоредба определение, забава на кредитора е налице, когато кредиторът: 1/ неоправдано не приеме предложеното му от длъжника изпълнение или 2/ не даде необходимото

съдействие, без което длъжникът не би могъл да изпълни задължението си. Правилото на чл. 380, ал. 3 КЗ урежда конкретна проявна форма на забавата на кредитора относно плащането на застрахователното обезщетение, а именно - непосочване от лицето, предявило застрахователна претенция, на банкова сметка за изплащането ѝ, като свързва с нея настъпването на една от уредените в чл. 96 ЗЗД последици на забавата на кредитора – освобождаване на длъжника от последиците на собствената му забава, и по-конкретно – от заплащане на законна лихва за забава, тъй като престацията на длъжника е парична. Когато застрахователят не е в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ, мораторна лихва не се дължи с оглед липсата на забава на длъжника, поради което въпросът за приложението на чл. 380, ал. 3 КЗ не стои, тъй като посочената разпоредба урежда условията за отпадане на последиците от забавата на длъжника, каквато в тази хипотеза не е налице.

Непосочването на банковата сметка, видно от самата разпоредба на чл. 380, ал. 3 КЗ, не касае дължимостта на обезщетението и не може да бъде основание за отказ за образуване на щета по застрахователната претенция и за определяне на размера на застрахователното обезщетение. Непосочването на банковата сметка от увреденото лице като кредитор възпрепятства единствено изплащането на застрахователното обезщетение и то в хипотезата, когато то е определено по размер от застрахователя или с влязло в сила съдебно решение. Когато произнасянето по застрахователната претенция по чл. 498, ал. 1 КЗ е отказ на застрахователя да заплати обезщетение, мотивирано с недължимост или недоказаност на същото по основание или размер, въпреки представяне на изисканите от застрахователя по реда на чл. 106, ал. 3 КЗ доказателства или в хипотеза на неизискани от застрахователя доказателства по реда и условията на чл. 106, ал. 3 КЗ, неизпълнението на длъжника не е поради непосочване на банкова сметка от увреденото лице. В този случай не е налице причинна връзка между неизпълнение на задължението за посочването ѝ и неизплащането на застрахователното обезщетение. Така, според решение № 194 от 03.02.2016 г.

по т.д. № 1890/2014 г. на I т.о. на ВКС, постановено по реда на чл. 290 ГПК, забавата на кредитора по чл. 95, ал. 1 ЗЗД е хипотеза, в която поведението на кредитора е в причинна връзка с неизпълнението на длъжника. Забава на кредитора по чл. 380, ал. 3 КЗ е налице само ако неплащането на обезщетението се дължи единствено и само на непосочване от увредения на банкова сметка, явяващо се дължимо по чл. 380, ал. 1 вр. ал. 3 КЗ съдействие от страна на кредитора за изпълнение на задължението на застрахователя за плащане на обезщетението. Когато длъжникът отказва изпълнение, защото счита същото за недължимо, не може да се приеме, че причина за неизпълнението е неосказано от кредитора съдействие, като в този случай е неоправдано за длъжника да отпаднат негативните последици на собствената му забава.

С оглед горното, ВКС приема, че когато застрахователят е в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ, но не е определил дължим размер на застрахователно обезщетение и оспорва изцяло претенцията на увреденото лице, включително в съдебното производство по чл. 432, ал. 1 КЗ, в хода на което е посочена от увредения банкова сметка за изплащане на застрахователното обезщетение, не е налице забава на кредитора по см. на чл. 380, ал. 3 КЗ за периода от изпадане на длъжника в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ до посочване от увреденото лице на пълните и точни данни за банковата сметка, по която да се извърши плащането на обезщетението.

Предвид изложеното, настоящият състав дава следния отговор на поставения правен въпрос: *„Разпоредбата на чл. 380, ал. 3 КЗ не намира приложение при дължимо застрахователно обезщетение по чл. 432 КЗ, по отношение на което застрахователят е в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ, в хипотеза на оспорване от застрахователя изцяло на основателността на предявения от увреденото лице пряк иск до приключване на въззивното производство, при представяне от ищеца във въззивната инстанция на*

данните за банковата му сметка, по която да се извърши плащането на обезщетението”.

По основателността на касационната жалба:

Във връзка с претенцията за заплащане на законна лихва за забава върху присъденото застрахователно обезщетение за неимуществени вреди се установяват следните факти:

Ищцата е сезирала на 02.12.2016 г. застрахователя с искане за заплащане на застрахователно обезщетение. След завеждане на претенцията, застрахователното дружество с писмо от 16.12.2016 г., получено от ищцата на 19.12.2016 г., я е поканило да представи банкова сметка по чл. 380, ал. 1 КЗ, както и копие на талона на сметката, издаден от банка. В същото писмо застрахователят е заявил, че на основание чл. 380, ал. 1 КЗ не може да образува щета до момента на посочване на банковата сметка. С писмо от 21.02.2017 г., получено от ищцата на 23.02.2017 г., застрахователят я уведомява, че по претенцията е образувана щета № [номер] от 30.01.2017 г. и иска представяне на заверен препис от акт за приключване на наказателното производство, в зависимост от начина, по който то е приключило – съдебно решение и мотивите към него, прокурорско постановление, наказателно постановление, както и изготвени в хода на следствието автотехническа и съдебномедицинска експертизи.

След изтичане на тримесечния срок по чл. 496, ал. 1 КЗ, ищцата е предявила на 08.03.2017 г. исковата молба по чл. 432, ал. 1 КЗ, предмет на делото. В нея се претендира заплащане на обезщетение за неимуществени вреди, ведно със законната лихва от датата на деликта – 30.09.2016 г. до окончателното изплащане на главницата.

След завеждане на прекия иск, с писмо от 03.04.2017 г., получено от ищцата на 06.04.2017 г. застрахователното дружество е направило отказ от плащане по щетата, позовавайки се на непредставяне на акт за приключване

на наказателното производство и изготвени в него експертизи, поради което е заключено, че основанието и размерът на претенцията не са напълно и надлежно установени. Въз основа на изискана служебно от апелативния съд справка по наказателното производство е установено, че досъдебното производство е прекратено с постановление от 07.03.2018 г. на Окръжна прокуратура - Плевен, което не е влязло в сила. Производството пред апелативния съд е образувано по жалба на застрахователя срещу първоинстанционното решение в осъдителната му част, като въззивната жалба съдържа оплакване, че не е налице виновно поведение на застрахования при него водач, което възражение е направено от застрахователя в отговора му на исковата молба. Данни за банкова сметка на ищцата не са постъпили в дружеството, като такива са представени по делото пред въззивната инстанция.

Непосочването при предявяване на застрахователната претенция на банкова сметка, по която да се плати обезщетението, не е обстоятелство, което води до неговата недължимост и не възпрепятства определянето му, поради което не е основание за отказ за образуване на щета, съответно за определяне на размера на обезщетението от застрахователя. Ето защо, при постъпване на претенцията при застрахователя, последният неоснователно е отказал образуване на щета по нея.

По реда на чл. 106, ал. 3 КЗ застрахователят може да изисква само доказателства за обстоятелства, относими към основанието и размера на претенцията. Те трябва не само да са от значение за основателността и размера на претенцията, но и да е налице обективна възможност за представянето им от увреденото лице. В конкретния случай, искането на застрахователя, получено от адресата му на 23.02.2017 г., за представяне на акт, с който е приключено наказателното производство във връзка с настъпила на 30.09.2016 г. смърт при ПТП, е неизпълнимо, тъй като актът за приключването му е постановен на 07.03.2018 г., т. е. повече от една година

след изтичане на 02.03.2017 г. на окончателния тримесечен срок на застрахователя по чл. 496, ал. 1 КЗ за произнасяне по претенцията. Освен това, постановлението за прекратяване на наказателното производство не е факт от значение за установяване на механизма на ПТП или на други обстоятелства относими към дължимостта на обезщетението. За да приключи наказателното производство с влязла в сила присъда, следва да се развие както фазата на досъдебното, така и фазата на съдебното производство, което обективно е невъзможно да стане в рамките на срока за разглеждане от застрахователя на извънсъдебната претенция на увреденото лице, заведена два месеца след ПТП, при което е настъпила смъртта, от която произтичат претендираните неимуществени вреди. Изготвените в наказателното производство експертизи имат доказателствено значение само за нуждите на наказателния процес и не обуславят произнасянето на застрахователя по претенцията, който съгласно чл. 499, ал. 1 КЗ определя обезщетението по застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите при смърт или телесни увреждания на физически лица посредством застрахователна експертна комисия при него.

С оглед изложеното, искането на застрахователя за представяне на изготвени в наказателното производство експертизи и на акта за приключването му не представляват искане по реда и условията на чл. 106, ал. 3 КЗ, поради което в този случай забавата на застрахователя настъпва, съгласно чл. 497, ал. 1, т. 2 КЗ, с изтичане на тримесечния срок по чл. 496, ал. 1 КЗ за произнасяне на застрахователя по претенцията. Незаконосъобразен е изводът на решаващия състав, че ответникът по иска е изпаднал в забава на 19.12.2016 г. относно плащането на застрахователното обезщетение с изтичане на 15-дневен срок от датата на завеждане на претенцията пред застрахователя. Началото на течението на срока от 15 работни дни по чл. 497, ал. 1, т. 1 КЗ е обвързано не с момента на завеждане на претенцията по чл. 498, ал. 1 КЗ, а с този на представяне от увреденото лице на всички доказателства по чл. 106, ал. 3 КЗ, а това са доказателствата, изискани от

застрахователя при условията и по реда на цитираната разпоредба. Когато липсват обстоятелствата, с които законът свързва течението на срока от 15 работни дни по чл. 497, ал. 1, т. 1 КЗ, същият не намира приложение, тъй като не тече. Следователно, когато не се представят от увреденото лице доказателства, поради това, че: 1/ застрахователят не ги е поискал или 2/ поисканите от застрахователя доказателства не отговарят на условията по чл. 106, ал. 3 КЗ, срокът по чл. 497, ал. 1, т. 1 КЗ е неприложим. В очертаните хипотези се прилага тримесечният срок по чл. 497, ал. 1, т. 2, вр. чл. 496, ал. 1 КЗ, течащ от предявяване на претенцията към застрахователя, чийто начален момент не е обусловен от представяне на доказателствата по чл. 106, ал. 3 КЗ. Безспорно, условие за прилагане на този срок е към момента на изтичането му да не е налице непредставяне на доказателства от увредения във връзка с надлежно искане на застрахователя за това по чл. 106, ал. 3 КЗ. Тази отрицателна предпоставка обаче в посочените две хипотези не може да намери проявление, тъй като при тях или липсва искане на застрахователя по чл. 106, ал. 3 КЗ, или има неизпълнение от увреденото лице на ненадлежно искане по чл. 106, ал. 3 КЗ, приравнено по последици на липса на искане по чл. 106, ал. 3 КЗ. В тези случаи, при преценка на началния момент на забава на застрахователното дружество няма конкуренция между двата срока по чл. 497, ал. 1, т. 1 и т. 2 КЗ. Такава е налице само при представяне от увреденото лице на доказателства, поискани от застрахователя.

С оглед изложеното, в настоящия случай застрахователят изпада в забава на 03.03.2017 г., след изтичане на 02.03.2017 г. на тримесечния срок по чл. 497, ал. 1 т. 2 , вр. чл. 496, ал. 1 КЗ.

Последиците от забавата на касатора не отпадат на основание чл. 380, ал. 3 вр. ал. 1 КЗ, тъй като за периода от момента на изпадане на длъжника в забава до посочване от кредитора във въззивното производство на банкова сметка, по която да му се плати, не е налице причинна връзка между неплащане на обезщетението и непосочването на сметката, доколкото

причина за неплащането е становището на длъжника за недължимост на главницата. Следва да се има предвид, че разпоредбата на чл. 380, ал. 1 КЗ не изисква представяне на доказателства за банковата сметка, а само посочване на пълните и точни данни за нея.

Независимо че за периода от 23.12.2016 г. /от която дата е присъдена лихвата/ до 02.03.2017 г. вкл. застрахователят не е в забава по чл. 497, ал. 1 КЗ, за този период той дължи законна лихва за забава върху присъденото обезщетение за неимуществени вреди, но на основание чл. 429, ал. 3 КЗ вр. чл. 493, ал. 1, т. 5 и чл. 429, ал. 2, т. 2 КЗ, доколкото лихвите, прибавени към обезщетението за неимуществени вреди, не надхвърлят застрахователната сума. Тези лихви застрахователят дължи не за собствената си забава, а за забавата на застрахования делинквент, с оглед функционалната обусловеност на отговорността на застрахователя от отговорността на делинквента. Съгласно чл. 429, ал. 3, изр. 2-ро КЗ вр. чл. 493, ал. 1, т. 5 и чл. 429, ал. 2, т. 2 КЗ, застрахователят дължи на увреденото лице лихвите за забавата на застрахования по застраховка „Гражданска отговорност”, считано от по-ранната дата на уведомяване на застрахователя за настъпване на застрахователното събитие от застрахования делинквент или от увреденото лице, вкл. чрез предявяване от последното на застрахователна претенция, стига лихвите да са в рамките на лимита на отговорност на застрахователя, определен от размера на застрахователната сума. В случая, поради липса на други данни по делото, настоящият състав на ВКС приема, че застрахователят е уведомен за застрахователното събитие на 02.12.2016 г. с предявяване на застрахователната претенция от увреденото лице, поради което за периода от 23.12.2016 г. до 02.03.2017 г. касаторът дължи законна лихва за забава върху застрахователното обезщетение за неимуществени вреди, на основание чл. 429, ал. 3 КЗ вр. чл. 493, ал. 1, т. 5 и чл. 429, ал. 2, т. 2 КЗ.

Предвид изложените съображения, крайният извод на апелативния съд за дължимост от застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите на законна лихва върху обезщетението за неимуществени вреди, считано от 23.12.2016 г. до окончателното му изплащане, е правилен, поради което въззивното решение следва да бъде оставено в сила в допустаната до касационен контрол част.

С оглед признаване на факта на изплащане на ищцата на обезщетението за неимуществени вреди от 100 000 лева, не се дължи присъждане на адвокатата ѝ на възнаграждение по реда на чл. 38, ал. 2, вр. ал. 1, т. 2 ЗА за касационната фаза на производството.